

ตรตยาที่ตัทธิต

ในตรตยาที่ตัทธิตนี้ ลง ฦก ปัจจยั แทนศัพทไต้ไ้มาก มี ตรติศัพทไต้ ซึ่งแปลว่า ย่อมข้ำม, จรติ ย่อมเทียวกไป, คจจติ ย่อมไป, กตัม กระทำ แล้ว, ยุคตัม ประกอบแล้ว, สัสมุจจัม ระคนแล้ว และยังมีอื่น ๆ อีกมาก

ในตรตยาที่ตัทธิตนี้ ลง ฦก ปัจจยั แทนศัพทไต้ไต้ ทั้งที่ไต้เป็นกิริยาอาขยาค และกิริยาภิกตัม ทั้งที่ไต้เป็นนามนาม และคุณนาม

แทนกิริยาอาขยาค เช่น วิ. ว่า นาวาย ตรตีติ นาวิกอ แปลว่า (โยชโน ชนไต้) ย่อมข้ำม ด้วยเรื่อ เหตุณั้ (โส ชโน ชนณั้) ชื่อว่า นาวิกะ (ผู้ข้ำมด้วยเรื่อ) ตรติ ศัพทไต้ไต้เป็นกิริยาอาขยาค

แทนกิริยาภิกตัม เช่น วิ. ว่า ราชคเห ชาโต ราชคหิกอ (ชน) เกิดแล้ว ในเมืองราชคฤท์ ชื่อว่า ราชคหิกะ (ผู้เกิดแล้วในเมืองราชคฤท์)

ชาต เป็นกิริยาภิกตัม

แทนนามนาม เช่น วิ. ว่า วิณนอ อสุส สิปปนุติ เวณิกอ พิณ เป็นสิลปะ ของชนณั้ เหตุณั้ (โส ชโน ชนณั้) ชื่อว่า เวณิกะ (ผู้มีพิณเป็นสิลปะ) ในที่นี้ไต้ใช้แทน สิปปน ศัพทไต้ เป็นนามนาม

แทนคุณนาม เช่น วิ. ว่า ราชคเห อิสสุโร ราชคหิกอ (ชโน) เป็นไต้ใหญ่ ในเมืองราชคฤท์ ชื่อว่า ราชคหิกะ (ผู้เป็นไต้ใหญ่ในเมืองราชคฤท์) ในที่นี้ไต้ลงแทน อิสสุร ซึ่งแปลว่า ผู้เป็นไต้ใหญ่

พึงจำไว้ว่า ตัทธิต ลงปัจจยัไว้แทนศัพทไต้ณั้ๆ แต่ไปลงไว้ที่ศัพทไต้อื่น ศัพทไต้ที่ถูกแทนณั้ลบทิ้งเสีย เหตุณั้ จึงไม่ปรากฏ เช่น ลงแทน ตรติ ไต้ลงไว้ที่ นาวา ศัพทไต้ เป็น นาวิกอ ส่วน ตรติ ไต้ลงลบทิ้งเสีย แต่เวลาแปลไต้ต้องแปลใส่ข้ำมา

ตัวอย่างที่ ๑

ติเลหิ สัมภูจัม โภชนัม เตลิกัม

(อ.โภชนะ ระคนพร้อมแล้ว ด้วยเมล็ดงา ท. ชื่อว่า เตลิกะ)

ตัวอย่างที่ ๒

สกณฺเณน จรตีติ สากฺกฺโก (ชโน)

(อ.ชน ไค ย่อมเที่ยวไป ด้วยเกวียน เพราะเหตุนั้น อ.ชน นั้น ชื่อว่า ผู้เที่ยวไปด้วยเกวียน)

ตัวอย่างที่ ๓

ราชคเห วสตีติ ราชคฺคิโก (ชโน)

(อ.ชน ไค ย่อมอยู่ ในเมืองราชคฤห์ เพราะเหตุนั้น อ.ชน นั้น ชื่อว่า ผู้อยู่ในเมืองราชคฤห์)

ตัวอย่างที่ ๔

กาเยน กตัม กมฺมัม กายิกัม

(อ.กรรม อันชนทำแล้ว ด้วยกาย ชื่อว่า กายิกะ)

ตัวอย่างที่ ๕

กาเย วตฺตตีติ กายิกัม (กมฺมัม)

(อ.กรรม ไค ย่อมเป็นไป ในกาย เพราะเหตุนั้น อ.กรรม นั้น ชื่อว่า กายิกะ)

ตัวอย่างที่ ๖

ทวารเ นียตุโต โทวาริโก (ชโน)
(อ.ชน ประกอบแล้ว ที่ประตุ ชื่อว่า โทวาริกะ)

ตัวอย่างที่ ๗

สกุณเ หนตุวา ชีวิตีติ สากุณิโก (ชโน)
(อ.ชน ไค ฆ่าแล้ว ซึ่งนก ท. ย่อมเป็นอยู่ เพราะเหตุนั้น อ.ชน นั้น ชื่อ
ว่า สากุณิกะ)

ตัวอย่างที่ ๘

สงฆสส สนุตกัม สงฆิกัม (วตถุ)
(อ.วัตถุ อันเป็นของมีอยู่ แห่งสงฆ์ ชื่อว่า สังฆิกะ)

ตัวอย่างที่ ๙

อกุเขน ทิพพตีติ อุกุจิโก (ชโน)
(อ.ชน ไค ย่อมเล่น ด้วยสะกา เพราะเหตุนั้น อ.ชน นั้น ชื่อว่า อักจิกะ)

แบบฝึกหัดท้ายบท

๑. ปรทาริโก (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไเหน จงวิเคราะห์
๒. ฌมมิโก (อุปาสโก) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไเหน จงวิเคราะห์
๓. อุโปสถิโก (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไเหน จงวิเคราะห์
๔. ภณฺฑาทาคาริโก (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไเหน จงวิเคราะห์
๕. อาภิธมฺมิโก (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไเหน จงวิเคราะห์